

Konstfack
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 785 I,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Agnes Ers
08-563 085 21
agnes.ers@hsv.se
BESLUT

2010-10-26
Reg.nr 641-1492-10

Beslut om tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå inom område konst

Högskoleverket beslutar att inte ge Konstfack tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå inom området konst.

Ansökan och ärendets hantering

Konstfack har den 15 mars 2010 ansökt till Högskoleverket om tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå. För granskning av ansökan har Högskoleverket utsett följande sakkunniga: professor Jan Kaila (ordförande), professor Annette Arlander, professor Hilde Hauan Johnsen samt tidigare institutschef Petter T. Moshus. Underlag för bedömningen har varit ansökan med bilagor samt ett platsbesök vid lärosätet den 24 juni 2010. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Bedömning

Bedömningen har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen och utifrån de bedömningsgrunder som Högskoleverket har utarbetat. De sakkunnigas bedömning är att det på Konstfack finns god lärarkompetens och lärarkapacitet, utmärkta lokaler och en utbildning på avancerad nivå med god forskningsanknytning. Samtidigt saknas en utarbetad strategi för hur högskolan ska kunna säkra uppbyggnaden av ett sammanhållet doktorandkollegium under de närmaste åren. För närvarande finns vid Konstfack endast fyra doktorander som bedriver konstnärlig forskarutbildning. De utgör

ingen sammanhållen grupp och det finns ingen samlad forskarutbildningsmiljö.
Högskoleverket instämmer i denna bedömning.

Beslut

Högskoleverket beslutar inte ge Konstfack tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå inom område konst.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern Lars Haikola efter föredragning av utredaren Agnes Ers i närvaro av stabschefen Lennart Ståhle och avdelningschefen Magnus Hjort.

Lars Haikola

Agnes Ers

Kopia till:
Utbildningsdepartementet
De sakkunniga

Bedömargruppens utlåtande

Konstfack

Konstfack inkom i mars 2010 med en ansökan om tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå inom område konst. Högskoleverket utsåg en bedömargrupp för prövningen bestående av följande fyra sakkunniga: professor Jan Kaila, Bildkonstakademin i Helsingfors, professor Annette Arlander, Teaterhögskolan i Helsingfors, professor Hilde Hauan Johnsen, Kunsthøgskolen i Bergen, samt Petter T. Moshus, tidigare instituttschef vid Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo. Bedömargruppens arbete har baserat sig på den skriftliga ansökan som inkommit från Konstfack, de aspekter och kriterier som Högskoleverket har utarbetat, samt examensordningen (SFS 2009:933). Dessutom genomfördes ett platsbesök vid lärosätet den 24 juni 2010 då högskolans ledning, forskningsledare, berörda institutioners prefekter, masterstudenter, doktorander samt handledare intervjuades.

Beskrivning av det tänkta området för examenstillstånd

Det tänkta områdets benämning

Benämningen på området för det sökta examenstillståndet är konst. I området ingår tre forskarutbildningsämnen:

- konst (med inriktning mot offentligheten och med inriktning på konstnärliga processer),
- design (med inriktning mot ljuddesign, *experience design* samt perception/färg, ljus och rum), och
- konsthantverk.

Examensbenämningarna är tänkta att vara

- Konstnärlig doktorexamen i konst (inriktning...),
- Konstnärlig doktorexamen i design (inriktning...), och
- Konstnärlig doktorexamen i konsthantverk.

Den tänkta utbildningens upplägg, behörighetskrav och antagningsförfarande

Forskarutbildningen i de olika ämnena som leder fram till konstnärlig doktorexamen omfattar 240 högskolepoäng. Den består av en kursdel om 60-120 högskolepoäng och ett dokumenterat konstnärligt forskningsprojekt (doktorsavhandling) om 120-180 högskolepoäng. Deltagande i ämnesspecifika kurser bör omfatta minst 30 högskolepoäng för doktorexamen. Deltagande i fakultetsgemensamma kurser om minst 30 högskolepoäng är obligatoriskt för doktorexamen.

Utöver grundläggande behörighet krävs för antagning särskild behörighet i form av utbildning om minst 120 högskolepoäng inom berört ämne (konst, design eller

konsthantverk). Därutöver en dokumenterad förmåga att ”kommunicera konstnärliga frågor relevanta för berört ämne”, en gedigen konstnärlig erfarenhet inom ämnet och slutligen, ett dokumenterat intresse för reflekterande, forskningsrelaterade frågeställningar och processer.

Beslut om antagning till den konstnärliga forskarutbildningen fattas av nämnden för konstnärligt utvecklingsarbete. Urvalet sker på grundval av inkomna ansökningshandlingar, intervjuer och eventuella kompletterande arbetsprover.

Organisation

Konstfack genomför för närvarande en förändring i sin organisation. Nämnden för konstnärligt utvecklingsarbete (KU-nämnden) kommer att vara ansvarig för utbildningen på forskarnivå. Till administrativt stöd för forskarutbildningen finns KU-nämndens kansli, en enhet inom Utbildnings- och forskningsadministrativa avdelningen. Vid kansliet arbetar en forskningschef på halvtid, en forskningssekreterare på heltid och, när omorganisationen är fullt genomförd, en utbildningsledare på forskarnivå på 30 procent av heltid. Som rådgivande organ till KU-nämnden i forskarfrågor finns ett Forskarforum där verksamma forskare deltar, oklart hur ofta det sammanträder.

Bedömning utifrån Högskoleverkets aspekter och kriterier vid prövning av examensrätt för konstnärlig examen på forskarnivå

Resurser

Lärrresurser

Det finns i dagsläget fem anställda doktorander på Konstfack, en industridesigner, doktorand i konstnärliga processer (KTH), en arkitekt, doktorand i ”urban ljuddesign” (KTH), en fotokonstnär och en i praktisk kunskap (Høgskolen i Bodø). Den sista är doktorand i konsthantverk och knuten till den nationella forskarskolan för konstnärlig forskning, antagen höstterminen 2010. Doktoranden i praktisk kunskap är inte verksam inom konstnärlig forskning.

För läsåret 2010/11 redovisas sammanlagt 15 tillsvidareanställda konstnärliga professorer eller sådana med längre tidsbegränsade förordnanden. Därutöver finns en adjungerad professor. Fem av professorerna finns inom ämnet konst, fem finns inom design, och tre inom ämnet konsthantverk. Två finns inom ämnet illustration. Det finns ett 25 lektorer med tillsvidareanställning eller längre tillfälliga förordnanden. Det finns en adjungerad professor anställd på konstnärlig grund (design) och en gästlektor anställd på konstnärlig grund. Därutöver finns ett

stort antal adjunkter anställda på konstnärlig grund, både tills vidare och med längre tidsbegränsade förordnanden.

De flesta anställda lärare, såväl professorer som lektorer och adjunkter har tid avsatt för konstnärligt utvecklingsarbete och/eller konstnärlig forskning inom ramen för sina anställningar, men i varierande grad. Enligt uppgifter i ansökan har några så mycket som 40 procent, medan andra endast har tio procent (och några ingen tid alls). De flesta ligger runt 20 procent. Slutligen redovisas ett stort antal korttidsanställda gästlärare, gästföreläsare, projekthandledare och liknande.

Konstfack deltar i den nationella konstnärliga forskarskolan som leds av Lunds och Göteborgs universitet och där sammanlagt tolv lärosäten kommer att ta del av verksamheten. De medel som beviljats forskarskolan kommer att finansiera handledarresurser för de doktorander som kommer att ingå där. Från innevarande termin finns en doktorand finansierad av Konstfack som är antagen vid den nationella forskarskolan. Denna kommer således att kunna ta del av de resurser som finns vid den nationella forskarskolan.

Det finns några professorer vid Konstfack som genomgått handledarutbildning på KTH. Man anger i ansökan att planer finns att i samarbete med andra konstnärliga högskolor anordna handledarutbildning för handledare inom konstnärlig forskarutbildning.

Slutsats

Lärarkompetensen och lärarkapaciteten är god. Det finns många lärare anställda på konstnärlig grund och många har även teoretisk kompetens. Möjligheter finns till kompetensutveckling, även om tiden som avsätts för konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete inom ramen för lärarnas anställningar borde stabiliseras. När så behövs, kan man ta in handledarresurser utifrån, exempelvis från den nationella forskarskolan.

Infrastruktur

Vid Konstfack finns uppemot 50 verkstäder, studios och laboratorier fördelade på de nio institutionerna. Det finns stor kompetens bland lärarkåren i form av tekniker, adjunkter, lektorer och professorer som är knutna till verkstäderna. Vid Konstfack finns också ett konst- och designbibliotek med ett stort utbud av litteratur och tidskrifter, relevanta databaser och elektroniska tidskrifter. Varje doktorand får en egen arbetsplats med dator.

Slutsats

Lokaler, verkstäder, utrustning och bibliotek ger utmärkta förutsättningar att bedriva konstnärlig forskning. Lärosätets hemsida lämnar mycket i övrigt att önska, vilket man är medveten om och arbetar på att åtgärda.

Ekonomiska förutsättningar

Konstfack skriver i ansökan att man på lång sikt vill finansiera nio doktorandanställningar med fakultetsmedel. För merkostnader vid ett eventuellt inrättande av konstnärlig doktorsexamen har man äskat ökat anslag hos utbildningsdepartementet för finansiering av ytterligare åtta doktorsanställningar, en postdoc-anställning samt för ”förstärkning av den totala forskningsmiljön”. En doktorand anges vara finansierad av externa medel och externa medel söks för ytterligare två doktorandanställningar.

Slutsats

Det är svårt att veta om Konstfack kommer att tilldelas ökade statliga medel för finansiering av doktorandanställningar framöver. Det går heller inte att förutsäga om framtida ansökningar om externa medel kommer att beviljas. Den strategi Konstfack har valt räcker således inte för att garantera att fler doktorandanställningar kommer att kunna finansieras kontinuerligt de närmaste åren. Det är ett stort problem eftersom det är viktigt att skapa en stabil forskarutbildningsmiljö och inte enbart enstaka doktorandanställningar i olika ämnen.

Nära anknytning till konstnärligt utvecklingsarbete och konstnärlig forskning

Som nämnts ovan finns hösten 2010 fem doktorander vid Konstfack, alla inom olika ämnen. Vid lärosätet finns sedan 2007 ett konstnärligt masterprogram som leder fram till en konstnärlig masterexamen i design, konst eller konsthantverk på 120 högskolepoäng.

Utbildningen på avancerad nivå verkar utifrån de beskrivna examensarbetena att döma att bedrivs i nära anknytning till konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete. Sedan några år finns en etablerad seminariserie med utbyte mellan masterstudenter, doktorander, lärare och forskare. På masternivå ges två forskningsförberedande kurser samt en föreläsningsserie med syftet att ge fördjupad kunskap om konstnärlig forskning.

Vid Konstfack bedrivs i nuläget många olika forskningsprojekt i de olika ämnena som finns företrädda på lärosätet. De flesta tycks vara samarbeten mellan Konstfack och institutioner vid andra lärosäten, exempelvis Kungliga tekniska högskolan, KTH. Bland de forskningsinriktningar som särskilt lyfts fram återfinns exempelvis Offentligt rum och urban ljuddesign. De exempel på KU-arbeten/konstnärliga forskningsprojekt som lyfts fram i ansökan visar att Konstfack har en stimulerande miljö för detta.

Den tänkta konstnärliga forskarutbildningens inbegriper både ämnesspecifika, fakultetsgemensamma och externa kurser. Doktoranderna ska också delta i det högre seminariet en gång i månaden.

I ansökan anges att huvudhandledare för doktorand i framtiden ska vara professor verksam inom konstnärligt område. I nuläget återfinns huvudhandledare på examinerande lärosäte – som ju hittills inte har varit konstnärligt – och därutöver har doktoranden en professor i konstnärligt ämne som biträdande handledare.

Slutsats

Det finns en levande miljö för både konstnärligt utvecklingsarbete och konstnärlig forskning på Konstfack, om än oftast i samarbete med andra, vetenskapliga discipliner. Denna miljö kommer både studenter på avancerad nivå och doktorander till del. De kurser som nämns i de preliminära allmänna studieplanerna är än så länge endast på planeringsstadiet och därmed svårbedömda. I och med att det är få doktorander uppstår frågan om det går att hålla regelrätta kurser eller om de kurser den enskilda doktoranden tar blir individuellt utformade. Det finns ett livaktigt högre seminarium, där deltagarna utgörs av masterstudenter, doktorander, lärare och forskare. På lite längre sikt krävs en större miljö och fler doktorander i vartdera ämnet för att miljön ska kunna bli en forskarutbildningsmiljö med en kritisk massa. Å ena sidan finns i den väl fungerande masterutbildningen basen för att skapa en god miljö för doktorander. Å andra sidan är det osäkert med finansieringen av doktorandanställningar, och i behörighetskraven till forskarutbildningen ingår också att man ska ha hunnit skaffa sig en gedigen konstnärlig erfarenhet inom ämnet. Anknytningen till den nationella forskarskolan kan inte helt kompensera det låga antalet doktorander. Konstfacks relation till den nationella forskarskolan bör tydliggöras inför framtiden. Lärarkompetensen och lärarkapaciteten borgar för kvalificerad handledning för doktorander i framtiden, särskilt om man avsätter resurser för att knyta till sig externa handledare vid behov.

Nivå och progression

Sedan läsåret 2007/2008 har sammanlagt cirka 250 studenter antagits till konstnärligt masterprogram. Den avancerade nivån är väl utvecklad i relation till forskarutbildningsnivån. De forskningsförberedande kurser som ges på avancerad nivå är bra exempel på detta. De regelbundna gemensamma forskarseminariet där även studenter på avancerad nivå är välkomna är ytterligare ett. Flera av de masterstudenter vi träffade på platsbesöket kan mycket väl komma att söka konstnärlig forskarutbildning i framtiden. Behörighetskraven till den tänkta konstnärliga forskarutbildningen garanterar progression mellan avancerad nivå och forskarutbildningsnivå. Erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan doktorander och studenter på avancerad nivå förekommer genom att doktorander undervisar och

genom seminariet. I och med att antalet doktorander är så pass lågt, kan man säga att kopplingen mellan studier på avancerad nivå och forskarutbildningen finns i begränsad utsträckning. Kopplingen mellan studier på avancerad nivå och forskningen på lärosätet är dock tydlig och stark.

Kvalitetssäkring

Ansvarigt organ för kvalitetssäkringssystemet på Konstfack är enligt ansökan Nämnden för konstnärligt utvecklingsarbete (KU-nämnden). Denna nämnd har ansvar för planering, uppföljning och utveckling av utbildning på *samtliga* nivåer på lärosätet, samt konstnärligt utvecklingsarbete och forskning. Nämnden reglerar inrättande, uppföljning och utveckling av examina och utbildningar. Den ansvarar också för inrättande och uppföljning av individuella studieplaner. Nämnden består enligt ansökan av sju ledamöter från de olika institutionerna, fyra representanter för lärarna och tre för studenterna. Enligt information tillgänglig på Konstfacks hemsida finns dock sex ledamöter, fyra lärare och två studenter. Till administrativt stöd för forskarutbildningen finns, som ovan nämnts, KU-nämndens kansli, en enhet inom Utbildnings- och forskningsadministrativa avdelningen. Vid kansliet arbetar en forskningschef på halvtid, en forskningssekreterare på heltid och, när omorganisationen är fullt genomförd, en utbildningsledare på forskar nivå på 30 procent av heltid. Som rådgivande organ till KU-nämnden i forskarfrågor finns ett Forskarforum där verksamma forskare deltar, oklart hur ofta det sammanträder.

Det finns en övergripande forsknings- och utbildningsstrategi signerad rektor vid Konstfack. Man har också låtit utreda frågan om forskningens framtid på Konstfack, vilket visar att man är intresserad av att utveckla miljön.

Det finns en lång lista på internationella och nationella nätverk som lärosätet ingår i, men den ger inte någon närmare beskrivning på hur samverkan de facto sker.

De allmänna studieplanerna följer högskolelag och högskoleförordning. Hur systemet för att upprätta och följa upp de individuella studieplanerna egentligen ser ut är svårt att säga utifrån den information som finns att tillgå.

Slutsats

Det är svårt att bedöma var – eller på vem – ansvaret för konstnärlig forskning och forskarutbildning på Konstfack kommer att ligga i framtiden i och med att man inte delat upp ansvaret för grundutbildningen och forskarutbildningen på olika nämnder. Intrycket är att lärosätets kvalitetssäkringssystem och beslutsordning bör stabiliseras och effektiviseras.